

Vleermuisonderzoek Geniedijk

N201 - Spoor

2019

Vleermuisonderzoek Geniedijk

N201 – Spoor

C. van den Tempel

2019

Projectleider	H. Griffioen
Afdeling	Natuurlijke Zaken
Opdrachtgever	Gemeente Haarlemmermeer
Financiering	Gemeente Haarlemmermeer
Foto's en afbeeldingen	C. van den Tempel
Projectnummer	M-OA-17-50532 – 2019

© Natuurlijke Zaken

De zakelijke dienstverlening van Landschap Noord-Holland

Postbus 222

1850 AE Heiloo

088-0064400

www.natuurlijkezaken.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
2	Methode en ingreep	7
3	Plangebied en ingreep	8
4	Resultaten	9
4.1	Per bezoek	9
4.2	Per soort	10
4.3	Per functie	11
5	Effecten van de ingreep	13
6	Conclusies mbt de ontheffing.....	15
7	Activiteitenplan	16
	Literatuur	17

1 Inleiding

Gemeente Haarlemmermeer is bezig met gefaseerd bomen kappen op de Geniedijk, omdat deze bomen aan het eind van hun levensfase zijn. De Geniedijk is zo'n 10 kilometer lang. Op en langs de dijk staan bijna 1800 populieren die, door breuk en takval, een gevaar vormen voor de fietsers en wandelaars op en langs de Geniedijk.

Gemeente Haarlemmermeer heeft een plan van aanpak opgesteld waarbij gefaseerd steeds op een deeltraject de bomen op de Geniedijk gekapt en vervangen zullen worden. In 2014, 2015 en 2018 zijn kaprondes uitgevoerd. De volgende kaprondes staan gepland voor de winter 2019-2020 en de winter 2021-2022.

Bij het Ministerie van EZ is een ontheffing voor de kap aangevraagd, omdat bekend is dat vleermuizen de bomen gebruiken als verblijfplaats en foerageerroute. In de ontheffing is een verplichting tot aanvullend onderzoek opgenomen. Dit betreft onderzoek volgens het vleermuisprotocol vooraf, een inspectie tijdens de kap en monitoring van de effecten achteraf.

Deze rapportage betreft het onderzoek volgens protocol voorafgaand aan de kap. Dit brengt verblijfplaatsen in bomen en foerageergebieden van vleermuizen in kaart in de delen waar eind 2019 kap zal plaatsvinden; het tracé van de N201 tot aan het Spoor in Hoofddorp.

Doel

Doel van het onderzoek is het verkrijgen van de gegevens over het voorkomen van vleermuizen in het plangebied en het gebruik van het plangebied door de soorten. Daarbij zijn de volgende vragen gesteld:

- Welke vleermuizen komen in het plangebied voor?
- Welke functies heeft het plangebied voor de aanwezige soorten vleermuizen?
- Moeten er nieuwe maatregelen genomen worden met betrekking tot de verkregen ontheffing?

2 Methode en ingreep

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd volgens het vleermuisprotocol van de Gegevens Autoriteit Natuur (2017).

Tijdens de veldbezoeken is op basis van geluid en zicht geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname en- vertragingfunctie (Petersson D240x) is de echolocatie die vleermuizen uitzenden, hoorbaar gemaakt. Aan de hand van deze echolocatie zijn veel vleermuizen direct op soort te brengen. De batlogger is ook elk bezoek ingezet. Deze neemt alle ultrasone geluiden op. Hiermee is gecheckt of er gedurende het bezoek gaan soorten gemist zijn. Door daarnaast zoveel mogelijk zichtwaarnemingen te verzamelen, is bepaald welke functies het gebied voor welke soort heeft. Wij hebben onderscheid gemaakt tussen foerageergebied, vliegroutes en verblijfplaatsen (paar-, zomer of kraamverblijven).

In de kraamperiode (mei - juli) van 2019 zijn drie veldbezoeken uitgevoerd, twee in de avond en één in de vroege ochtend om te zoeken naar verblijfplaatsen.

In de paarperiode hebben ook nog twee veldbezoeken plaatsgevonden om te luisteren naar paarroepen van vleermuizen waarmee paarterritoria of paarverblijven kunnen worden vastgesteld. Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd door een deskundige op het gebied van vleermuizen.

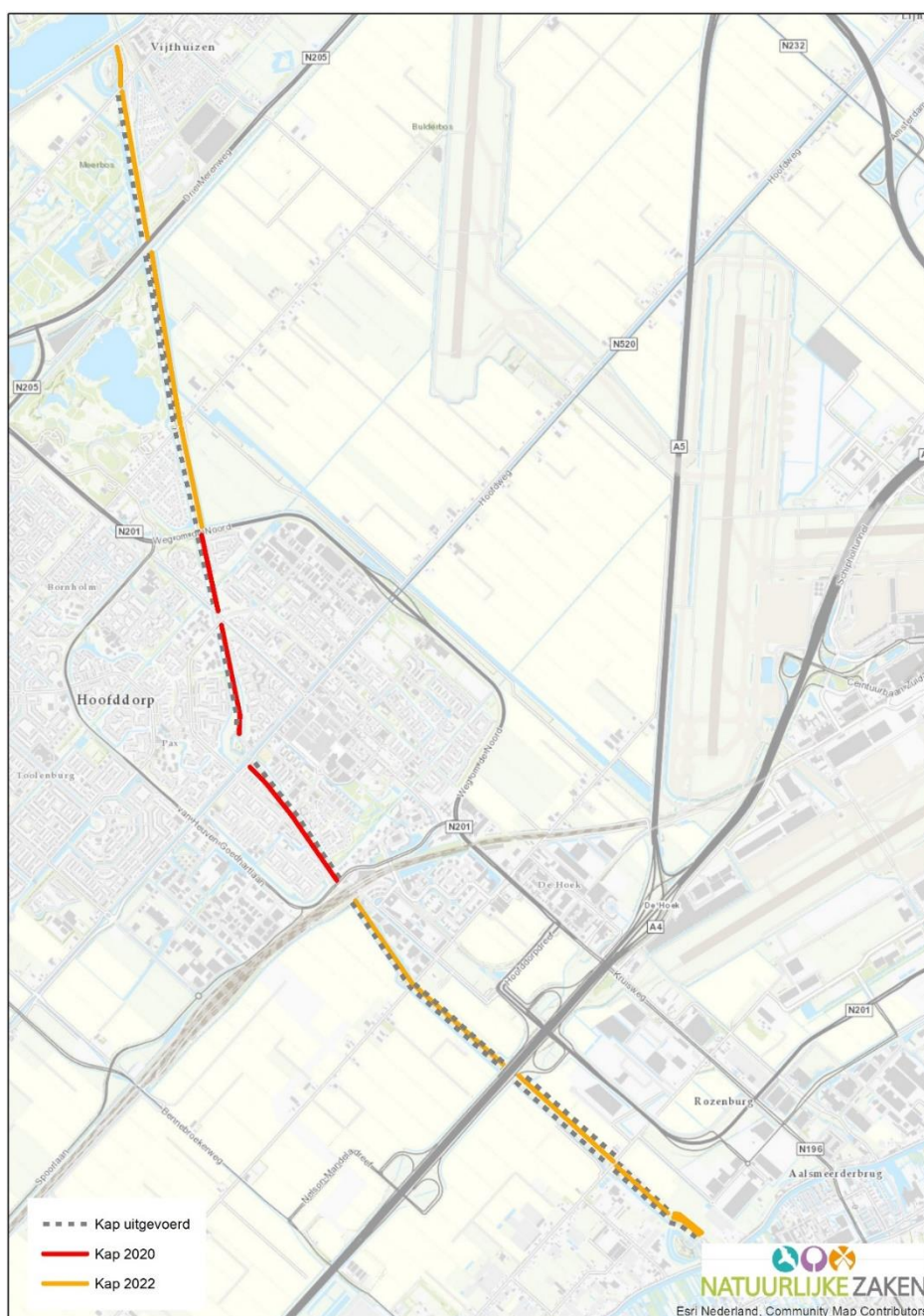
Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden voor vleermuisonderzoek gunstig, te weten weinig wind en niet te koud. De weersomstandigheden zijn weergegeven in zie tabel 1.

Tabel 1. Data Veldbezoeken en weersomstandigheden

Datum	Tijdstip	°C	BFT
22-05-2019	21.30 – 23.30	13	2
20-06-2019	03.00 – 05.00	14	3
05-07-2019	22.00 – 01.00	20	2
22-08-2019	23.00 – 01.00	14	2
16-09-2019	21.00 – 23.00	10	1

3 Plangebied en ingreep

Het plangebied bestaat uit de populieren op de Geniedijk tussen de N201 en het spoor. Hier is al een kapronde geweest en hier worden dus de laatste grote bomen verwijderd. Het hele gebied valt binnen de bebouwde kom van Hoofddorp.

Figuur 2.1 De ligging van het plangebied (rode lijnen).

4 Resultaten

4.1 Per bezoek

22-05-2019

Er zijn vooral gewone dwergvleermuizen tijdens dit bezoek aangetroffen. Met name het deel tussen de Kruisweg en de N201 en nabij fort Hoofddorp waren meerdere dieren aan het foerageren. Tussen de Kruisweg en de N201 zijn ook een laatvlieger en een ruige dwergvleermuis aangetroffen, de laatvlieger vloog snel voorbij. Ook bij het spoor is de ruige dwergvleermuis waargenomen. Nabij fort Hoofddorp is kort een watervleermuis gehoord.

20-06-2019

Tijdens dit ochtendbezoek zijn over het hele tracé gewone dwergvleermuizen aangetroffen. De aanliggende bebouwing is zo goed mogelijk onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen. Grote kraamverblijfplaatsen zijn niet aangetroffen.

Bij het spoor, fort Hoofddorp en de Paxlaan zijn waarnemingen van ruige dwergvleermuis. In de omgeving van het fort zijn ook laatvlieger en meervleermuis aangetroffen.

Het lijkt er op dat er in de ochtend (itt de avond) meer gewone dwergvleermuizen tussen fort Hoofddorp en de Kruisweg aanwezig zijn. Mogelijk heeft dit te maken met de locatie(s) van de verblijfplaatsen.

05-07-2019

Nabij fort Hoofddorp is in het begin van de avond een rosse vleermuis foeragerend aangetroffen. Ook tussen de Kruisweg en de N201 zijn enkele foeragerende rosse vleermuizen gezien. Verder zijn er, met name bij de N201, en tussen de Hoofdweg en het spoor veel foeragerende gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Dit zijn de delen waar nog hoge populieren staan. Er is twee maal een laatvlieger langs gevlogen tijdens het bezoek. Verder is er nabij het spoor een ruige dwergvleermuis gehoord.

22-8-2019

Er zijn op vele plekken gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Op vier locaties is balts van deze soort waargenomen. Echter, dit kon steeds aan de bebouwing worden verbonden. Er is balts gehoord ter hoogte van de Waterwolf, het Hoofdvaartcollege, fort Hoofddorp en bij Graan voor Visch, ter hoogte van de nummers 13000.

Tevens zijn er ruige dwergvleermuizen aangetroffen, ook van deze soort is balts gehoord. Nabij het spoor kwam de balts duidelijk uit een (in juli van dit jaar verhangen) vleermuiskast. Op het deel tussen de Nieuweweg en de Hoofdweg kwam de balts duidelijk uit een boom. Tussen fort Hoofddorp en de Paxlaan zat er een dier te baltsen in de vleermuiskast op paal. Ook zijn er baltsroepen van een vliegende ruige dwergvleermuis aangetroffen rondom fort Hoofddorp.

Daarnaast zijn er bij fort Hoofddorp watervleermuizen en een baardvleermuis aangetroffen. Tot slot is er een overvliegende laatvlieger waargenomen.

16-09-2019

Deze avond zijn gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen gehoord. Rosse vleermuizen zijn alleen foeragerend aangetroffen. Ruige en gewone dwergvleermuizen zijn ook met baltsroepen gehoord.

Voor de gewone dwergvleermuis leverde dat twee nieuwe waarnemingen op ten opzichte van het bezoek op 22 augustus. Bij de Wilsonstraat en bij Graan voor Visch nummer 19500.

Van de ruige dwergvleermuis zijn op vele locaties paarplaatsen vastgesteld.

- Tussen de N201 en de Kruisweg op één locatie in een boom.
- Tussen de Kruisweg en fort Hoofddorp op twee locaties in een boom
- Nabij het fort Hoofddorp werd wederom een vliegende ruige dwergvleermuis met baltsroepen vastgesteld.
- Tussen de Hoofdweg en de Nieuweweg is wederom op één locatie balts vanuit een boom waargenomen.
- Tussen de Nieuweweg en het spoor zijn op vijf locaties balts uit de bomen vastgesteld. En daarnaast nog vanuit twee van de (verhangen) vleermuiskasten.

4.2 Per soort

Gewone dwergvleermuis

Deze soort foerageert op vele locaties, met name boven de sloten langs de dijk, meer dan op de dijk zelf. De aantallen zijn moeilijk aan te geven. Wel is duidelijk dat de Geniedijk vooral van belang is als foerageergebied. Tevens vindt er in het najaar sociaal gedrag plaats. De gewone dwergvleermuizen kunnen in de bomen hun verblijfplaats hebben, maar ook in de omliggende huizen. Gewone dwergvleermuizen zijn vooral gebouwbewoners. Omdat alle balts nabij gebouwen is aangetroffen wordt er van uit gegaan dat alle paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen zich in de bebouwing nabij de Geniedijk bevinden.

Ruige dwergvleermuis

De soort foerageert in de zomer in kleine aantallen op de dijk. In het najaar is hij over het hele tracé waargenomen. Er zijn negen paarverblijfplaatsen in de nog aanwezige bomen vastgesteld. Deze locaties zijn in figuur 3.2 genummerd. Daarnaast zijn er in de directe omgeving van de dijk nog zes locaties met paarverblijfplaatsen aangetroffen.

Rosse vleermuis

De rosse vleermuis is op verschillende locaties foeragerende aangetroffen langs de Geniedijk. In de bomen op de dijk zijn geen verblijfplaatsen van de soort waargenomen.

Laatvlieger

Er zijn op de Geniedijk enkele foeragerende laatvliegers waargenomen. Daarmee lijkt het geen essentieel foerageergebied voor deze soort.

Watervleermuis

De watervleermuis is boven de watergangen op het tracé waargenomen en meerdere dieren zijn nabij fort Hoofddorp aangetroffen. Het is bekend dat het fort een winterverblijfplaats voor deze soort is.

Baardvleermuis

De baardvleermuis is een maal boven de watergang bij fort Hoofddorp waargenomen. Het is bekend dat het fort een winterverblijfplaats voor deze soort is. Mogelijk is de Geniedijk een migratieroute voor de baardvleermuis.

Meervleermuis

Eén maal is er een meervleermuis aangetroffen. De dijk heeft geen specifieke functie voor deze soort.

4.3 Per functie

Verblijfplaatsen

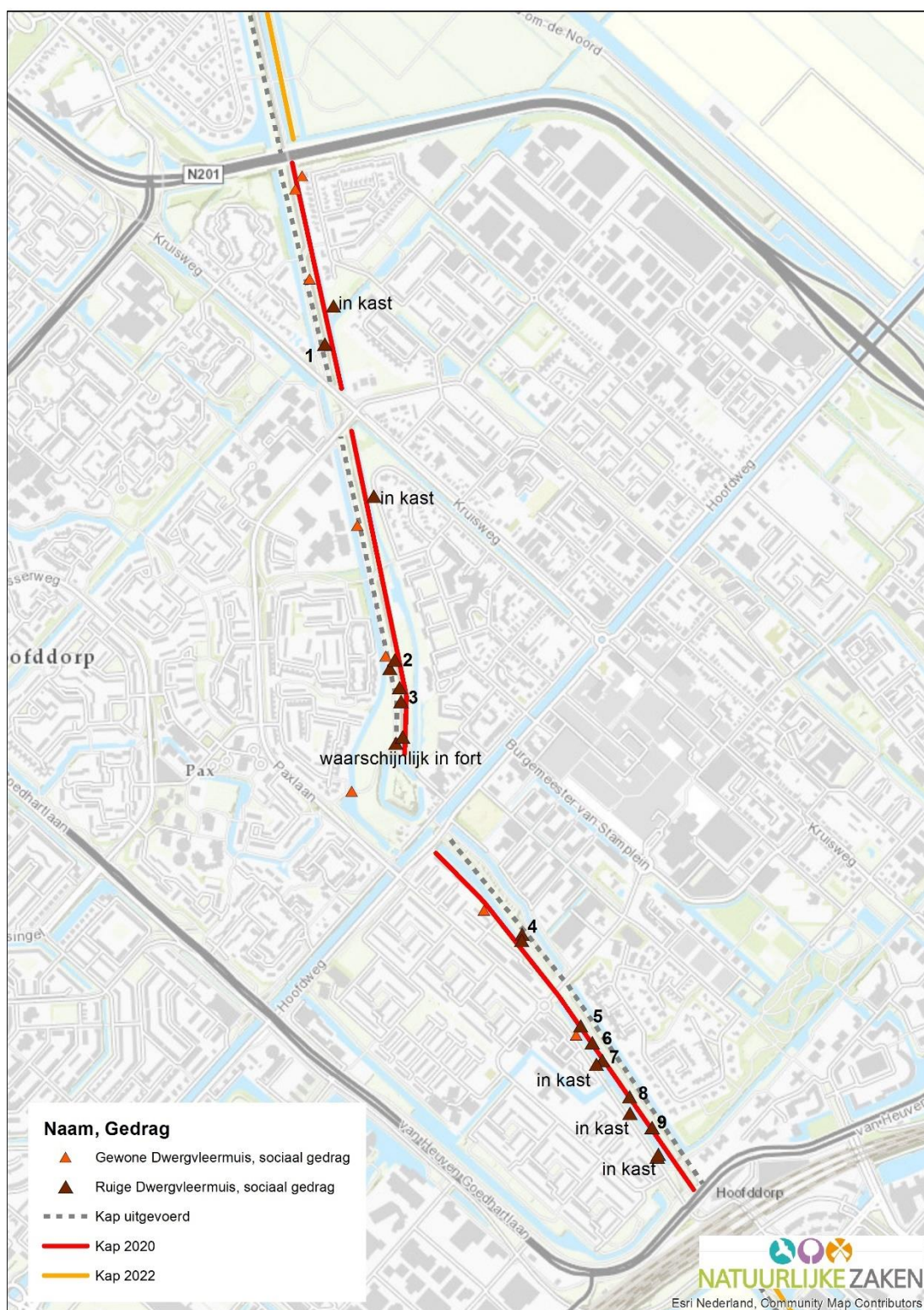
Er zijn op de dijk negen paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis in de nog bestaande bomen aanwezig. Met name tussen de Hoofdvaart en het spoor waren veel territoria aanwezig. Daarnaast zijn er langs de dijk nog zes paarverblijven van ruige dwergvleermuis aanwezig. Van de gewone dwergvleermuis zijn zes paarterritoria aanwezig. Gewone dwergvleermuizen zijn met name gebouwbewoners. Er wordt daarom aangenomen dat zij hun paarverblijfplaats in de bebouwing hebben.

Vliegroute

De Geniedijk wordt niet gebruikt als vliegroutes tussen verblijf en foerageergebied. Wel wordt het mogelijk als foerageerroute gebruikt door gewone dwergvleermuizen. Al lijken de watergangen langs de dijk (Voor-en Achterkanaal) van groter belang te zijn dan de (bomen op) de dijk.

Foerageergebied

Het gebied is van belang voor de gewone dwergvleermuis op de dijk, maar vooral boven de naastgelegen sloten, foerageert. Verder foerageren er ruige dwergvleermuizen, laatvlieger, rosse vleermuis en een enkele baardvleermuis en boven de watergangen, watervleermuis en meervleermuis.

Figuur 3.1. Resultaten paarverblijven ruige dwergvleermuis en paarterritoria gewone dwergvleermuis.

5 Effecten van de ingreep

Door het kappen van de bomen verdwijnt er foerageergebied voor de vleermuizen. Echter het is duidelijk geworden dat er meer gebruik wordt gemaakt van de watergangen naast de dijk, dan van de bomen op de dijk. Er verdwijnt dus geen essentieel foerageergebied.

Hetzelfde kan gezegd worden voor de foerageerroute. Deze is (tegenwoordig) boven de watergangen aanwezig zijn en dus behouden blijven.

Door het kappen van de bomen verdwijnen negen paarverblijven van ruige dwergvleermuis. Er hangen al vele jaren kasten op en langs de geniedijk. In juli van 2019 zijn de kasten die nog aan te kappen bomen hingen verplaatst.

Voor paarverblijf één (zie figuur 4.1) hangen drie niet bezette kasten in de directe omgeving.

Voor paarverblijf twee en drie (zie figuur 4.1) hangen nog acht vleermuiskasten in de directe omgeving.

Voor paarverblijf vier tot en met negen (zie figuur 4.1) hangen nog 14 onbezette kasten in de directe omgeving.

Er blijven dus mogelijke verblijfplaatsen aanwezig in de directe omgeving van de huidige verblijfplaatsen. Deze kasten zijn minimaal 3 maanden aanwezig en de ruige dwergvleermuizen hebben dus voldoende tijd gehad om ze te vinden.

Figuur 4.1. De locaties van de vleermuiskasten en paarverblijven.

6 Conclusies mbt de ontheffing

Doordat de nieuwe aanplant steeds direct is gedaan staat er, van de vorige kapronde, al een rij jonge iepen op de dijk. Er is dus een bomenrij aanwezig na de kap van de populieren. Bovendien worden ook hier direct nieuwe bomen geplant.

Voor de ruige dwergvleermuis dient een netwerk aan verblijfplaatsen, die geschikt zijn voor de paarlocaties, in stand te blijven. Voor elke aan te tasten of te verwijderen verblijfplaats moeten meerdere alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn, die voor minimaal eenzelfde aantal ruige dwergvleermuizen dezelfde functie kunnen vervullen als de oorspronkelijke plaats. Er zijn, op het deel N201 - Spoor 26 kasten aanwezig voor negen verblijfplaatsen. Ruige dwergvleermuizen zijn weinig kritisch voor hun paarverblijfplaats. Vleermuiskasten worden voor snel in gebruik genomen, zeker in voor de ruige dwergvleermuis bekende gebieden. Het bijplaatsen van vleermuiskasten lijkt hier daarom overbodig. Wel moeten de acht kasten die nu (te) dicht op elkaar hangen nabij de Hoofdvaart beter verdeeld te worden over het deel Hoofdvaart – Spoor om aan meerdere ruige dwergvleermuis als paarterritorium te kunnen dienen.

Door te werken volgens het activiteitenplan zoals omschreven in hoofdstuk 7, wordt er voldaan aan de eisen uit de ontheffing.

7 Activiteitenplan

- De kroonloze stammen die staan tussen Fort Hoofddorp en de Kruisweg blijven behouden want deze worden gebruikt door vleermuizen als paarverblijfplaats.
- Bij de kap worden tien bomen tussen de Hoofdvaart en het spoor deels behouden, zodat deze een functie voor vleermuizen blijven kunnen houden. Vooraf is met de RUD besproken dat dit een goede alternatieve verblijfplaats kan zijn voor (ruige dwerg)vleermuizen.
- De bomen worden enkele dagen voor de kap gecheckt door een ecooloog om te kijken of er vleermuizen in de bomen aanwezig zijn.
- Nadat een boom met een mogelijke verblijfplaats voor vleermuizen gekapt is, blijft deze minimaal één nacht ter plekke liggen met de mogelijke uitvliegopening naar boven.
- De nieuw aan te planten bomen langs de Geniedijk mogen maximaal 7 meter uit elkaar geplaatst worden. De aan te planten iepen moeten een diameter hebben van minimaal 16-18 cm en bij voorkeur 20-25 cm. De aan te planten populieren moeten een diameter hebben van minimaal 12-14 cm.

Literatuur

- Besteman, B. en C. van der Graaf, 2014. Monitoring vleermuizenvervangingsplan bomen Geniedijk fase 1. B&D natuuradvies. Haarlem
- Besteman, B. en C. van der Graaf, 2015. Monitoring vleermuizenvervangingsplan bomen Geniedijk fase 1. B&D natuuradvies. Haarlem
- Besteman, B., 2017. Notitie 'Voorstel vleermuiskasten Geniedijk Spieringweg-IJweg'
- BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*.
- BIJ12, 2017. Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*
- BIJ12, 2017. Kennisdocument ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*.
- Dietz, C., O. von Helversen en D. Nill. 2011. Vleermuizen Alle soorten Europa en Noordwest Afrika, Tirion Natuur, Baarn
- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het Landschap. Schuyt & Co. Haarlem.
- Van den Tempel, 2017. Monitoring vleermuizen Geniedijk. Gemeente Haarlemmermeer. Natuurlijke Zaken, Heiloo.
- Vleermuisprotocol, 2017. Netwerk groene bureaus, Gegevensautoriteit natuur en de Zoogdiervereniging.